Loughborough University

This item was submitted to Loughborough's Research Repository by the author.
Items in Figshare are protected by copyright, with all rights reserved, unless otherwise indicated.

1NT10_pdf_Our Story_Oral Histories of Women from Turkey

PLEASE CITE THE PUBLISHED VERSION

LICENCE

CC BY-NC-ND 4.0

REPOSITORY RECORD

Erkonan, Sahika, and Burce Celik. 2020. “1nt10_pdf_our Story_oral Histories of Women from Turkey”. Loughborough University. https://doi.org/10.17028/rd.lboro.13341161.

Ankara'da doğdum. Anafartalar'da. 6 yaşında idim. Kız kardeşim doğdu. Tabi çok kıskandım. Ama sonrasında çok çok sevdim. Evlattan öte bir şey oldu. 5 kız kardeşiz. Bir abimiz vardı. Sonra 10 yaşındayken babamızı kaybettik. Kardeşim 4 yaşındaydı, ben 10 yaşındaydım. Sonra annemle buraya, Akdere'ye gelip buraya yerleşmek zorunda kaldık. İşte okul değişti, çevre değişti. Maddi imkânlar değişti ve burada ortaokulu bitirdim. Benim babama elektronikçi olacağım diye hep bir sözüm var ama elektronik nedir, atom mühendisliği nedir..Bunları, söylerken duymuş olduğum bir şey. Ama içeriğini bilmiyorum. Ve ben sınavlara katıldım ve elektronik bölümünü kazandım. Okulda tek kızdım. Türkiye'nin ilk bayan öğrencilerindendim. Son sınıfta..tabii siyasetin çok yoğun olduğu dönemler. Arkadaşlarımızın etlerini görüyoruz.. İstiklal Marşı bitiyor, birileri vuruluyor. Tuzluçayır'dan gelen bir arkadaşımız ölüyor. İşte 'neden öldü?', solcu olduğu için öldü. 'neden öldü?', sağcı olduğu için öldü..gibi arkadaşlarımızın etlerini, kanlarını gördük. Sonra o siyaset yolunda ben devam edemedim okula, tek kızım hani çok dikkat çekiyorsunuz. Sonra teknikerlik bölümüne geçmiştim.

Sonra bıraktım okulu. İşte daktilo kurslarına gittim. Sonra öğretmenlik gibi bir şey çıktı karşıma ve vekâleten öğretmenliğe başladım. Tabii çok çocuğum. Öğrenciler ne ister, ben ne yapmalıyım, çok şey bilmiyorsunuz. Öğretmen ablalarımızdan abilerimizden neler öğreniyorsam artık. Ben deliler gibi hazırlanıyorum ve ders anlatıyorum. Böyle bir öğretmenlik süreci geçti. 2,5 yıl sonrasında ben bıraktım, özel bir okula geçtim. Özel okulda da 3 yıl kadar çalıştım. Sonra akciğerlerden bir rahatsızlık geçirdim, Sanatoryum'da yattım. O dönemler aşıktım. Ama ulaşılmayan bir şeydi belki de. İşte her neyse.. bir akciğer rahatsızlığı geçirdim. Bir buçuk ay kadar hastanede yattım. Sonra çıktım. İyileştim, ekarte edildiği söylendi, çıktım. Sonra Akdere'de bir iş yeri kurma projem oldu. Akdere'ye baktığımda bu sektör yok, eksikti. Ben bunun tamamlayıcısı olabilirim diye başladım. Biraz acemice, biraz düşe kalka, çok fazla düşe kalka öğrendim. Sonra dikmeye başladım. Gelinlik dikmeye başladım. Çok kandırıldım, kandırıla kandırıla işi öğrendim. Akdere'de, o yıllarda bu semtte çok şey eksikti, çok çok şey eksikti ama tertemiz, pırıl pırıl insanlar. Sizden fikirler alırlar, destekler isterler. Bunları yaşadık. Bunları öğrendim. Sonra ihtiyaç sahibi aileleri.. Bu arada evlendim. Tabii istemediğim bir evlilikti, bir hatır evliliğiydi. Çok dürüst, çok namuslu, düzgün bir insandı eşim ama ben mutlu yaşadım mı hiç yaşamadım. 5 yıl kadar da hiç çocuğumuz olmadı. Mutsuz bir hayat geçirdim. Yani yatak odasına girdiğinizde gözlerinizi kapatır mısınız? Böyle bir hayat geçti.

Sonra oğlum oldu. Ondan sonra hayat güzelleşti, çok çok güzelleşti. ilk doğduğunda alerjik astımı vardı. Onun nefesini sayıyorduk, çizelgeler tuttuk. İşte dakikada kaç kere nefes alır, ateşi kaçtır, nabzı kaç atıyor derken alerjik astımı olduğunu 2 ayda tespit ettik. Tabii bir günde 4 doktora gidiyoruz. Ateşi düşmüyor, sürekli hasta bir çocuk.Testlerle alerjik astımı tespit edildi. Tedavilerini o yönde yapmaya başladık. Ama bu arada annem.. (devam edemiyor ve ara veriyoruz)

Anafartalar Caddesi, Ankara'nın merkeziydi eskiden. Orada doğdum. Babam hastaydı. Çok çalışamıyodu. O hep yataktaydı. Annem işimizin başındaydı. Annem parayı getirir, babama teslim ederdi, onları hatırlıyorum. Babam küçük kız kardeşimi çok sevdi. Babamı da 60'lı yaşlarında kaybettik, o da çok gençti. Astım hastasıydı. Astım ataklarını hatırlıyorum. Babam saçımı örsün isterdim okula giderken. O örsün, o dokunsun. Aklımda kalan en büyük şey o. Bir etajeri vardı. Etajerinde meyveleri olurdu, yatakta olduğu için. O meyvelerden ben yokmuşum gibi davranıp bazen, Songül'e verirdi. Çok kıskanırdım, çok çok kıskanırdım. Ablam benden 3 yaş büyüktü ama hep benim koruyanım kollayanım oydu. İlişkilerimiz

muhteşemdi. Ablam beni hiç incitmedi. Ben de küçük kardeşimi incitmemeye hep dikkat ettim. Yani hep birbirimizden onu öğrendik. Bir abla diğer kardeşine çok iyi örnek olmuş. Şimdi bakıyorum, birçok şeylerimiz birbirimize benziyor. Çünkü onun davranış şeklini almışız. En büyük ablamızın mesela benden 6 yaş küçük kızı var. Ablamız ama biz onu anne gibi biliyorduk. Abimlerle birlikte yaşıyorduk. Yan yana, bitişikti evlerimiz. Yengem çok iyi bir yengeydi. Yani çok mutlu, çok güzel çocukluk dönemi geçirdim. 5 kız 1 erkektik.

Ben ablalarımdan biraz farklıydım herhalde. Daha böyle ev kadını olmak, daha bir anne olmak..böyle bir hevesle yaşadım. Yengemin mesela alyansını, yüzüklerini takardım ilkokul bire giderken. Onları hatırlıyorum. Ev süpürürdüm, tülbent bağlardım saçıma falan, temizlik tülbentleri. Bebek vardı. O bebeği bir taraftan pişpişler, sonra temizliğe devam ederdim. Yengem de mükemmel bir yengeydi tabii. Yani aile bağları çok güçlüydü. Sokakta da çok oyun oynardık. Anafartalar'da oturuyoruz, Sakalar'da. Tiyatrolar vardı. Gösteriler yapılırdı. Okulda zaten sürekli tiyatrolara götürülüyorduk. Babam akşamları gençlik parkına gider, orada biz çay bahçelerine otururduk. Parklarda eğlenirdik. 10 yaşıma kadar çok dolu geçti. Bu bahsettiğim 70'e kadar olan yıllar. Ben 60 doğumluyum. 65 ile 70 arasını çok iyi hatırlıyorum. Eski adı ile Yahudi Mahallesi denirdi, havra vardı ve biz genellikle Musevi çocuklarla arkadaş olurduk. Ailemiz onlarla arkadaş olmamızı isterdi. Musevi çocuklardan çok şey öğrendik, çok da güzel arkadaşlarımız oldu. Giderlerken çok ağladık tabii, çok çok üzüldük. Bir seferinde ben havraya girdim. Ayin yapıyorum. Babam dışarı çağırmış beni. Geldiler. Rıfat vardı, tanıyodu hepimiz, oranın görevlisi. Dedi baban çağırıyor. Çıktım. Babam bana bir tokat vurdu. Eskicioğlu Camisine, buraya değil dedi ve ben ne zaman oradan geçsem o babamın attığı tokatı hatırlarım. Yani çok acıtmamıştı canımı ama demek ki ilk kez bana el kaldırdı. O el kaldırışını hatırlıyorum. Yani ayin yapmama kızmıştı. Burası bizim ibadet yerimiz değil, camiyi göstermeye çalıştı. Sonra o da tabii çok üzülmüştü.

Böyle çok güzel, çok çok neşeli geçti 70'e kadar. Anafartarlar Lisesi ile bitişikti evimiz. Asfalt sokak olduğu için kumlu taşlı değildi, temiz bir sokaktı. Yaşlı teyzelerimize katiyyen teyze demiyorduk sadece. Ayşe Hanım Teyzeler, Nebiye Hanım Teyzeler..Hep birlikte eğlenirdik. Ramazan'da oruçlar tutulur. Gece sahur yemekleri hazırlanır. Komşu evlerine çok rahat girer çıkardık. 72'den sonra buraya geldiğimizde biz hiçbir komşunun evine giremedik. Gidenlerin ardından çok üzüldük. Kamyonlarla eşyaları yüklendi. Bazıları valizlerini alıp gitti, eşyalarını sattılar. Muazzam yemek takımları, muazzam oturma grupları falan. Onların hepsi satıldı. Esnafların esnaflıklarını bıraktığını hatırlıyorum. Ailecek hepimizin onları yolcladığımızı hatırlıyorum. Ama çok ağlamıştık. Bir arkadaşım giderken bana bebeğini vermişti. Ailesi bana vermesini söylemişti. Kocaman bir bebekti. Korkunç üzüntü yaşadığımızı biliyorum. Çok yalnız kalmıştık. Günlerce bizim evde düzenli yemek yenmediğini ya da yani bir düzen olmadığını hatırlıyorum. Bir dengesizlik oldu hani. Çok kıymetliydi ailem için onlar. Bizim için de tabii. Neden gittiler diye sorduğumuzda, 'artık orda yaşamaları gerekiyor' demişlerdi. Orada yaşamaları gerekiyormuş. Onu hatırlıyorum sadece. Tabii o zaman 6-7 yaşlarındayım, yani çok büyük değilim. Ya da sildiğim şeylerden mi acaba.. Üç çok sevdiğim arkadaşımın gittiğini ve birkaç gün sokakta oynamadığımı hatırlıyorum. Kabakulak oldum. İşte kulağım şişti. Üzüldüğüm için bademciklerimin şiştiğini düşünmüşlerdi. Ama ben kabakulak olmuştum. Karantinaya kapatılır gibi eve kapatılmıştık. Biz 18 yaşımızdan sonra Hristiyan, Kürt, Alevi'yi ödevi duyduk. Biz hiç böyle bir şey yaşamadık. Hiç bunu yaşamadık. Lisede ben bunu duyduğumda ne olduğunu hala kavrayamamıştım. Hala o muhakeme gücüm olmamış demek ki o konuda. Biz onların o zaman Musevi olduğunu bilmiyorduk. Hiç bilmeden büyüdük. Ama annem kültürlerinden istifade ettiğini hep söylerdi.

Mesela onların yemek tarzlarını, bıçak, çatal kullanmalarını..hep onlardan öğrendiğini söylerdi. İşte..Elena öğretti bunu derdi. Yemek takımları, porselen tabaklar onlarla geldi. Ticaret yaparken de bir şey alırken de mutlaka onlardan alınırdı. Esnafları korkunç dürüstlerdi. Biz onların evine o kadar rahat girer çıkardık ki. Şimdi hangimiz çocuğumuzu yan komşunun evine iki saat oynasın, üç saat oynasın diye gönderebiliyoruz. Ama orada öyle bir şey olmuyordu. Tek ev gibiydik. Ankara o zaman muhteşemdi. Şapkasız ya da ne bileyim..tayyörsüz, erkeklerin kravatsız sokağa çıkmadıklarını biliyorum. Bayramlarda elbiseler dikilir. Musevi arkadaşlarımız da, Ermeniler de çok güzel giyinirlerdi. Pazar günü ayine gidilir. Ayine giderken en güzel elbiselerini giyerlerdi. Ve bana da beyaz gelinlik gibi bir elbise alınmıştı. Ben pazarları hep onu giyiyordum. Çünkü onlar en güzel elbiselerini giyerek geliyorlardı. Fırınları vardı, ölülerini orada yaktıklarını hatırlıyorum. Orada makyaj yaptıklarını hatırlıyorum. Mesela oranın bekçisinin eşi ölmüştü. Ona biz hep yemek götürürdük. Kırmızı şapkalı kız gibi sepetlerimiz olurdu, biz bişeyler götürürdük. Orada ona yardım etmemizle gururlanırlardı ve mutlaka teşekkür ederdi anneler babalar. Abilerinin, arkadaşların abilerinin üniversitelerde okuduklarını biliyorum. Mesela birisinin de İstanbul Fransız Lisesi'ne gittiğini hatırlıyorum. Yani kıyafet anlamında, eğitim, kültür anlamında çok kıymetliydi.

Polisten korkmuyorduk. Polisler, bir çemberin içerisinde kabin vardı, orada olurlardı. Onun bize dönüp bakmasından keyif alırdık. 70'lerden sonra, 76'lardan sonra biz polisten korkmayı öğrendik. Ankara tabii olağanüstü bir şehirdi. İtfaiye Meydanı dedikleri bir alan vardı. Orada mesela belli 3-4 otel vardı, iyi oteller. Ankara Palas vardı oralarda. Çok çok düzgün aileler olduğunu gördük. Biz buraya geldikten sonra işte bisküvinin arasında lokumları gördük. Biz orada görmüyorduk bunları. Demek ki o zaman da varmış. Buradan afedersiniz, eşeklerle bir şeyler satıldığını hatırlıyorum. Ayı oynatırlardı. Sokakta ayı oynatırlardı. Ben bir keresinde annemin altın bir yaka iğnesi vardı, onu takmıştım yakama, onu çalmışlar yakamdan ama anlamamışım. Burası daha renkli geliyordu. Şimdi hatırladığımda hiçbir şeyi kötü hatırlamıyorum. Kızlı erkekli karma oynardık. Asla kızlar ayrı erkekler ayrı oyunu yoktu. Birlikte oynardık. Kılıç Savaşı yapılırdı plastik kılıçlarla. Taraflı oynuyorduk. Ama birimiz yere düştüğünde herkesin o kişiyi kaldırdığını hatırlıyorum ya da düşen arkadaşımıza yardım ettiğimizi hatırlıyorum.

Buranın oksijeni boldu, bu evi almışlardı. Önce haftasonları gelmeye başlamışlar. Sonra babam ölünce biz buraya yerleştik hep. Onun anıları ile dolu diye annem terk etmek istemedi. Tabii tabii çok büyük bir hikaye var. Annem 13 yaşında. Babam 35 yaşlarında. Evlenmişler. Çok çocuk evlenmiş. Fakat babam anneme çok iyi bakmış. Kapıları kitleyip ona dolma sarmayı öğretmiş. Ona yemek yapmayı öğretmiş. Ama çocuk anne olmuş. Bizim annemizi kaybettiğimizde en çok üzüldüğümüz şey oydu. Onun yüzüne baktığımızda da oydu. Ya o bizi rahatlatmak için öyle söylerdi. Babanız bana çok iyi muamele etti derdi. Ya bizi rahatlatmak için ya da gerçekten iyi muamele etmiş. Ama sevgi dolu bir babaydı. Ablalarıma çok sevgisini gösterememiş belki ama bizden hiç esirgemedi, küçüklerden esirgemedi. Annemle de ben hep yakın oldum. Hatta çok ilerleyen yıllarda yurtdışına gidecektik eşimle ama biz gitmek istemedik. Annemden kopamam demiştim. Ona doyamam demiştim. Annemle çok yakındık hep. Birbirimizi çok iyi anlıyorduk. Tabii birbirimize öfkelendiğimiz zamanlar da çoktu. Kabul etmediklerimiz vardı. Ben annemin bazı şeylerini kabul etmiyordum, o yaş ve o düşünceyle. O benimkini kabul etmiyordu ama otoriter bir anne, baskın bir anneydi. Böyle bir semtte 4 kızı evlendirmişti. Büyük ablam Anafartalar'dayken evlenmiş. Sonra baba da ölünce biz 3 kardeş evlendik. Çok otoriterdi annem. Misal, okula gittiğimizde okulun kapısında bazen ansızın annemi görebilirdiniz, dayımı görebilirdiniz. Bugün de gelecek mi acaba tedirginliğinde olurdunuz. Ama sanki orda bir işi varmış da ona gelmiş gibi yapardı. Biz çok inanmazdık

ama inanmış gibi de yapardık. Kuralları vardı. Bize şey derdi annem: “size bir kilo muz yediremeyebilirim. Ama matematikten özel ders aldırmak zorundayım.” deyip eğitime yüklendiğini biliyorum. Okuryazar değildi ama dediğim gibi işte bunu hep Musevi komşularına borçlu olduğunu söylerdi, eğitimin çok kıymetli olduğunu biliyordu. Erken evlenmemize katıyyen karşıydı hayatı boyunca. Rüşvet verirdi, “sana araba alayım, evlenme” derdi. Tabii o da yaşadıklarıyla ilgili herhalde. Abimi de kontrol ediyordu ama abim babamın sağlıklı yıllarında büyüdüğü için babamdaymış daha çok sorumluluğu. Çok iyi bir abiydi. Babam öldükten sonra yengeme şöyle demiş mesela: “annem kürk giyecek, sen kaşmir. Öyle olursa benle hiç incinmezsin”. Ve tabii annem bunun tersini yaptırırdı her zaman da. Ama yengem de annem almadan kendisine hiçbir şey almazdı. İlişkileri çok güzeldi. Hani biz yengemize niye yenge dediğimizi anlamıyorduk aslında. Çünkü o da bir ablaydı bizim için. Yengenin anlamını bilmiyorduk.

İşte Anafartalar’dan buraya geldik. Tabii burada çok kötü giyimli çocuklar, anneler şalvarlı, naylon terlikler. Direkt Anadolu insanları burada. Annem benim pijama ya da şalvar gibi şeyler giymiyordu. O her zaman tayyörünü giyiniyor, çorabını giyiniyor. Öyle bir anneydi. Babam tabii 72’nin Kasım’ında öldü. Siren sesini hiç sevmem o yüzden. Babam öyle bir ambulansla gitti ve bir daha dönmemişti. İşte, sonra burada kaldık. Komşuluklar iyi miydi, çok iyi değildi. Hiçbir zaman Musevi’lerle yaşadığımız dostluğu bu mahallede yaşamadık. Hiçbir zaman yaşamadık. Tabii ki hiç kimseyi incitmedik, onların da bizi incitmesine müsaade etmedik ama hiçbir zaman onlar kadar dost olmadık. Şöyleydi..sokaklara otururlardı hanımlar, fasulyelerini patlıcanlarını sokakta hazırlarlardı. Sürekli sohbet ederlerdi. Biz gelip geçerken mutlaka bir laf atar, bizim onlarla konuşmamızı sağlarlardı. Ama selam verirdik, bütün ablalarım da ben de mutlaka bunu yapardık, hatır sorardık ama hiçbir zaman evlerine gitmedik, gönderilmedik. Annem onların arasına hiç çıkıp oturmadı. Daha çok temizlik yapmaya başladı. Çok titiz bir hanımdı. Belki de hastalık derecesinde bir temizlik düşkünü oldu sonrasında. Ama kendi kültüründe hiç kimseyi bulamadı.

Ablam evlenmişti, öbür ablam zaten evliydi. Benim bir büyük ablam Cebeci’de kalıyordu. Burayı hiç sevmiyordu, gelmiyordu. Cebeci’de ablamda kalıyordu. Ben ve küçük kız kardeşim daha çok birlikteydik. Bayramlarda ablama elbise dikilirdi. Bana da dikilirdi. O fiyonklu elbiselerden. Ablama onu giydirememişlerdi bi seferinde. Katıyyen giymem demişti. Ayhan’dan kumaş alınacaktı. Anafartalar’da bizim komşumuz bir esnaftı Ayhan. Sümerbank’tan değil de Ayhan’dan kumaş alınıp ablama elbise dikildi. Ama o giymem deyince ben de ‘ablamın elbisesi de bana kaldı’ sevinciyle uyumuştum o akşam. Herhalde ben biraz daha çabuk kabulleniyormuşum bir şeyleri. Hayatım da zaten o kabullenişle geçti. Rahat kabullenmişim.

Babam öldükten sonra uzun süre büyük sıkıntılar yaşadık. Maddi kayıplara da uğradık. Burada bir manifaturacımız vardı. O manifaturacının kızı çok güzel giyinirdi. Bizim Anafartalar’daki komşularımız gibi. Onu çok beğenirdim. Öyle bir mağazamız olur ise ben de büyüyünce onun gibi giyebileceğimi düşünürdüm hep. Hep bunun için dua ederdim. Ama babam öldükten sonra bir ya da iki yıl kadar televizyon açılmadı evde, radyo açılmadı. Halbuki biz radyo piyesleri dinlerdik. Artık o piyesleri gündüz saatlerinde zoraki dinledik. Ama televizyon katıyyen açılmadı. Paket programlar vardı. Çarşamba-cumartesi günleri. Haberler için dahi açılmazdı. Çünkü babam o haberleri çok hevesle beklerdi. Ajans denirdi ve o ajans saatini beklerdi. Onlar da açılmadı. 3-4 yılı çok sessiz, çok hareketsiz geçirdiğimi hatırlıyorum. Kızkardeşime babamın öldüğünü söylememişlerdi. İşte amcamın bir büyüğü var, o öldü, biz onun ziyaretine gidiyorduk. Annem her hafta cuma günleri ya da cumartesi günleri hamur işleri yapar,

dolmalar sarılır, Karşıyaka mezarlığı yeni kuruluyordu, ordaki çalışan işçilere götürür yedirirdi. Sonrasında biraz kendimize geldik tabii. Büyükler kendine geldi. Büyük eniştem çok aklı başında biriydi. O, haftasonları bizi pikniğe götürmeye başladı. Abim yoktu, yurtdışına gitmişti. Eniştem bize bir araba ayarlardı. Arabaya aylık para ödenir, biz götürüleceğimiz yere götürülür getirilirdik.

Kızkardeşim iki yastığın arasına girer, orada ağlardı. Abim ona mektup yazardı ve babam abimin yanında denirdi ona. Almanya'ya gitti, orada tedavi oluyor, orada iyileşip dönecek denirdi, umut verilirdi. Kızkardeşim de hergün ağlardı ve annem onunla ilgilenirken biz de annemi üzmemek için dikkat ederdik. Bir seferinde ablamla okuldan geldik, annem namaz kılıyordu, secdeye kapanmış dua ediyordu. Nasıl ağlıyor ama. 'Allah'ım şimdi çocuklarım gelecek, ben ne yediricem onlara, ne diyeceğim onlara, n'olur bir rızık ver, beni mahcup etme.' diye ağladığını gördük ve biz ablamla birlikte hemen çıkıp sokağın başına kadar gitmiştik, bizi görmemişti annem. Ve bunu biz hiçbir zaman anneme söylememiştik. O gün de eniştem ona emeklilik kartını getirdi ya da birkaç gün sonrasıydı. Annem o gün geldiğini söylerdi. Tabii o kadar varlıktan sonra büyük bir yoksulluğu yaşadık.

Annem mahalledekilere karşı çok temkinliydi, çok çok temkinliydi. Çorap giymeden evden çıkmazdı mesela. Kalın anne çorapları olurdu. 35'li yaşlarında o çorabı giyinmeye başlamıştı. 'Çorapsız beni kimse görmesin' derdi. Mahalledeki herkese abi derdi, kendinden küçüklere de abi diyordu. Çok fazla emek verdi. Şimdi bakıyorum da kendini ve çocuklarını korumak için korkunç emek vermiş, çok yıpranmış.

Eniştem ve ablam çok fazla bizimle oldular. Diğer ablamın kocası da çok yalnız bırakmadı bizi. İkinci eniştem biraz fazla efeydi, Ankara'nın efesiydi ve onun efeliği mahalleliyi de ürkütmüştü. Dolayısıyla zarar veremediler bize. Vermek istedilerse de hep durduruldular. Biz de okulda düzgün giyinmemiş çocuklarla çok arkadaş olmamaya dikkat ediyorduk. O yüzden İç Cebeci'den gelen çocuklardan arkadaşım oldu, bu çevreden arkadaşım olmadı hiç. Daha kendi kültürümüze yakın insanlarla arkadaş olduk. Öğretmenlerle ilişkilerim çok çok iyi oldu. Bi kere çok temiz giyiniyorduk. Kolalı yakalarımız falan. Onun çok farkındalardı demek ki öğretmenlerimiz de. Bi de söyleneni dinliyorduk. Öğretmenler hayatımızda korktuğumuz en büyük şeydi. Bir gün geç kaldım diye altıma kaçırdığımı hatırlarım ben. Geç kalmıştım. Kapıda okul müdürü bekliyordu. Altıma kaçırdım. Çünkü ondan büyük yoktu benim için o yaşlarda. Sınıf öğretmenimiz bir çok müsamerede bizlere rol verirdi hep. İlk rollerde Cebeci'deki arkadaşlarımla birlikte bizleri seçti. Buradaki çocukların sosyo-ekonomik durumları kötü olduğu için mi ya da onlar dinlemediği için mi..cidden çok kirli giyiniyorlardı. O bakımdan mı bilmiyorum.. Ortaokulda müdür muavinimiz herkesi döven bir adamdı. Çok fazla dövüyordu. Orta birde sınıfta kaldım. Sonra buradan yol arkadaşlığı yaptığımız bir arkadaşım, o da sınıfta kalmıştı, dedi ki: "yapacağımız tek şey var, Cebeci'ye gidip tren istasyonunda köprünün üstüne çıkıcaz ve atacağız kendimizi" dedi. Gidemeyiz çünkü, onlar öldürecek yoksa. Tren köprüsüne gittik. İntihar edeceğiz biz, bi dilenci oturuyordu. Orada hep dilenci olurdu, Cebeci köprüsünde. Tahta bir asma köprüydü orası. Üstgeçit gibi kullanıyorduk. O dilenci "n'apıyosunuz siz burda" dedi. Dedik "ölücez". "Neden öleceksiniz?" "E karnemiz kötü." "Olsun, gidineve, karneleri göstermeyin." "Ama yok, bakacaklar." Sonunda o dilenci bizi ikna etti ve bizi eve gönderdi. "Şimdi burda ölmeyeceksiniz, sakat kalacaksınız, ayağınız kesilecek, kolunuz kopacak" gibi şeyler söyledi ve bizi ikna etti, bizi intihardan vazgeçirdi. Ortaokuldaki en aklımda kalan anım bu. İntihar edememiştik. Orta biri tekrarlamıştık. Eve geldiğimizde annem çok iyi muamele etti. "Hiç önemli değil, hayatta olur böyle şeyler." dedi. Ders çalışmamıştım, çalışsaydım yapardım. Bir daha git orta bire, bi akıllan dediler.

Lise yılları tabii dehşetti. Erkek tekniğe gidecektim. Sınava girdim, kazandım. Ama okula gittim, kayıt yapmıyorlar. 40 kız öğrenci sınava girmiş, bir tek ben kazanmışım. Dolayısıyla almıyorlar beni. Ama ben gitmek istiyordum. Çünkü babama verdiğin bir söz vardı. Yapmak zorundayım bunu. Aslında çok da korkak yetiştik hep. Çok korkutularak büyüdük. İşte, komşuya gitme bişey olur, oraya gitme çingene kaçırır, bilmem ne olur..korkularla büyüdük. Teyzemle milli eğitime gittik. Dedim ki "ben kazandım ama beni almıyorlar." Müsteşarmış ordaki de. Dedi ki "sen bunu yapmak istiyor musun?". Dedim "evet, yapmak istiyorum. Ama beni okula almıyorlar." "Neden almıyorlar sence" dedi. "Bilmiyorum ama orada erkek olur diye bir şart yok" dedim. Bunun üzerine "sana ben bir yazı yazıcam, götüreceksin ve okul müdürün kayıt edecek" dedi. Büyük eniştem çok destekledi ama küçük eniştem desteklemedi. Nüfus cüzdanımı perdenin arkasında iğnelemiş ve benim kaydımı engelledi. Nüfus cüzdanı ortada yok ve biz kaydın son günü yine teyzemle birlikte Çankaya Nüfus'a gittik. Ordan yeni bir nüfus cüzdanı çıkarttık. Ve ben o şekilde okula kaydoldum. Okula ilk başladığım gün çok garipti tabii ki. Sadece bir bayan memur var. Öğretmen de yok bayan olan. Bir de ben varım. Okul müdürü çok ileri görüşlü birisiydi. Arkadaşlarımızın hepsine benim adıma yarım saatlik ya da 45 dakikalık bir konuşma yaptı. Okulumuzda bir bayan öğrenci var, şuna şuna şuna dikkat edeceksiniz, o sizin kızkardeşiniz, evdeki bacınız, bacınızı nasıl koruyorsanız onu da öyle koruyacaksınız, atölyelere geçerken kimse ıslık çalmayacak, bunu yapamazsınız, yapana ağır disiplin cezası verilecek ya da okuldan atılacak diye tehdit ettiğini hatırlıyorum. Ve İstiklal Marşı'nda her seferinde öğretmenlerin yanında ben dururdum. Başka yerim yoktu. Bir fizik öğretmeni geldi okulumuza, bayandı. Arkadaşlarımın hepsi benden büyüktü. Birkaç kişi vardık daha küçük olan. Abilerimiz olurdu yani. Ve sigaralarını arama sırasında bana verirlerdi. Ben aranmıyordum çünkü. Bütün sigaralar cephane gibi bende olurdu. Bir gün camdan laf atıyoruz. Mini etekli, çok şık bir hanımefendi gidiyor. Fizik öğretmenimiz olduğunu sonradan öğrendik onun. İşte, ona laf attık hep birlikte. Sonra okula girdi ve müdürün odasına gitti. Eyvah dedik, disipline gidiyoruz hep beraber. Tabii titriyoruz korkudan. Sonra büyük bir olgunlukla, ki ben olgunluğu ilk orada öğrendim, geldi sınıfımıza. İşte, çocuklar ben sizin fizik öğretmeninizim dedi. Asla laf atılmasından falan bahsetmedi ve 4 yıl boyunca da hiçbir şey söylemedi. İlk öğretmenliğe başladığım yıllarda aklıma gelen hep oydu, onun olgunluğuydu. Yüze vurmanın yanlışlığını annem zaman zaman söylerdi, yüze vurmayın yüz göz olursunuz derdi. Ama öğretmenimizden sonra yüze vurmanın da yüz göz olmanın da ne demek olduğunu anladım. Olgunluğu öğrendim.

Bütün arkadaşlarımla aramız çok iyiydi. Kardeş gibiydik hepimiz. Tabii ben birisine aşık oldum. Lise ikideydim. Kıvırcık saçlı falandı. Türk filmlerinden de esinleniyoruz o yıllarda tabii. Hale Soygazi'nin bir filmi var, o filmde kıvırcık saçlı bir sevgilisi var. Ben de sanki o benim içinmiş gibi düşünüyorum. Başka bir atölyelden biriydi. Sonra hocalarımız bize dediler ki öyle bir şey olursa bizim bilgimiz olacak. Ben atölye şefine yardıma gittiğimde o zaman söylemişti bana, ben biliyorum demişti. Evet ama ciddiyiz demiştik. Ve ben sonra..tabii ailem katıyyen izin vermiyor, çocuğum, haklılar da. Sonra okul bitti, onlar istemeye geldiler. Ama ailem katıyyen hayır diyor. İşte Adanalı, belki terörist, niçin liseyi Ankara'da bekar okudu, niçin Adana'da ailenin yanında değil gibi çok soru soruldu. Vermediler ve görüştürmediler de. Artık evlere kapatılırdık. Hatta hatta ortaokulda da öyle bir şey olmuştu. Karşı apartmanda oturan bir çocuk bana mektup veriyordu, papatyalardan tac yapıp getiriyordu. Sonra dediler ki niye kabul etmiyorsunuz, bak herkesin sevgilisi var, senin niye yok? Sen çirkin misin ki kabul etmiyorsun diyorlardı. Sonra çirkin olduğumu düşünmeye başladım. Çünkü ablalarım ve kızkardeşlerim çok güzeller. O zaman kabul etmiştim. Tabii kalp çarpıntıları oluyordu, hatırlıyorum onu. Deli heyecanlar. Görmek için bakkala gitmek istemeler ya da teneffüste dışarı çıkmalar. Ama bu arada derslerimi hiç ihmal etmedim. Birinci sınıfı tekrar

ettim ama sonrasında dersleri hiç ihmal etmedim. Orta sonda beni istemeye geldiler. O da matematik öğretmenliğini kazanmıştı, Gazi'nin. Bizden demek ki 4 yaş falan büyüktü. Annem demişti ki "benim kızım altına çiş yapıyor. Nasıl istersiniz?" Tabii öyle bir şey yoktu ama küçük olduğumu söylemeye çalışmıştı. Tepkisi çok ağır olmuştu. Beni sokağa çıkarmadılar sonrasında. Kaç durak yukarda bir akrabamız vardı, eşi yurtdışına gitmişti, o ablaya teslim etmişlerdi beni. Öyle bir korumaya aldılar beni. Ben de bir daha o kişiyi çok hatırlamadım tabii. Ama lise aşkımı çok sevdim, sevdiğimi sandım. Hayatım boyunca hep onu düşünmüştüm, ta ki karşılaştığımız son 10 yıla kadar. Tabii her gün çok erken gidiyordum okula. Ama ders notlarım süratle düştü. Siyaset çok vardı. Boykotlar yapılıyordu, derslere giremiyorduk. Okula gittiğimde polisler kapıda olurdu. Solcular boykot yaptıysa sağcılar girmek ister, sağcılar boykot yaptıysa solcular girmek ister. Ama beni her halukarda içeri alırlardı. Hocalarımız yazılı yapmamaya dikkat ederlerdi, arkadaşlarımız yok diye. Sınıfta canciğer kardeşlerdi. Fakat okuldan dışarı çıktıklarında birbirlerini öldüresiye kavga ederlerdi. Ama sınıfta bişey yoktu. Derslerde son derece mülayim. Herkes yazılılarda birbirine yardım ederdi. Bir milli güvenlik hocamız vardı. Yakalarındaki işaretlerden rütbesini sordu, bilemedim. Sonra bana 45 sayfa ay yıldız, binbaşı yazma cezası verdi. Sağcı ve solcu arkadaşlarımın hepsi bana yardım ettiler ve birlikte 45 sayfayı bitirmiştik. Dostluklar inanılmaz güzeldi ama dışarı çıktıklarında bir başka ülkücü, bir başka solcu arkadaşı o dostluklarını görmesin diye birbirlerini tanımıyor olurlardı. Tabii silahlar atılır. 80 ihtilaline kadar, tabii ben artık 80'de öğrenci değildim ama öğrencilik yıllarımızda bir çok arkadaşımız öldü düşüncelerinden dolayı, etlerini kanlarını gördük. Ama beni çok koruyup kolladılar. Erkek arkadaşımı sınıftakilere söylemiştim ve onun dışındakilerden hep korudular. Bir kısmı da bilmiyordu. Abilerimiz vardı okulda ve bir abimiz, "öldürürüm seni, bir sevgilin olduğunu duyarsam" demişti. Zaten korkunç bir şeydi bir sevgilimizin olması. Ama karşımızda karma bir lise vardı ve biz de oranın kafeteryasında buluşurduk. Biz oaraya gittiğimizde oradaki kızların sevgililiklerini, arkadaşlıklarını çok severek izlerdik. Ama sevgilimizle sokakta yürümek gibi bir hakkımız olmadı.

Mahallede de o dönemde çok mimli birkaç aile vardı. Mesela benim abimin oğlu o zamanlar hemen Almanya'ya götürüldü. Liseyi bitirdiği anda üniversiteyi burda okumasına müsaade edilmedi. Çünkü siyasete karışmıyordu. Kör kuşun derlerdi. Kör kurşun isabet eder korkusuyla ya da bir yerlere karışır korkusuyla derhal Almanya'ya gönderildi. Ben öğretmenliğe başlamıştım. Çok solcularsa vampir gibi gösterildiler. Çok sağcılarsa o da asar keser, acımaz döver diye gösterildi. Ve gerçekten de öyleydi. Kimse kimseye acımıyordu. Gençlerin hepsi sanıyorum maşa oldular. Ben adını öyle koyuyorum. Ama düşünen bir gençlikti. Şimdiki gibi hoplalı zıplalı değildi. Bir arkadaşınız cezaevine girmişse ziyaretine giderdik arkadaşımızın. O kadar baskıya rağmen bunu aileme de söylemiştim. Biraz öfkelendilerse de sonra doğal kabul ettiler. Derslerde çok araştırmacıydık. Kitap yoktu, defter yoktu, hiçbir şey yoktu ama sağcı ve solcu dediğim grup birlikte toplanır yemekhanede ya da okul kütüphanesi gibi bir yerde ve orda kim not tutmuşsa hepimizi çalıştırırdı derse. Yani böyle bir bağlılık vardı. Ama mahallelerde silahlar atılırdı. Polsiler sürekli kolgezerdi. Ben çok fazla siyasete katılmıyordum. Cuma günleri ülkü ocaklarına arkadaşlarımın yürüyerek gittiklerini biliyorum. Atatürk öğrenci yurdu vardı şimdiki Mamak belediyesinin bitişiğinde. Oraya her hafta eğitime gidilirdi. Ama solcular nereye giderdi, bilmiyorum. Önde birkaç tane kız olurdu ama çoğu erkekti. Kızların siyasete katılması o zamanlar biraz ayıplanıyordu demek ki. Ya da daha arka planda, gizli kalıyolardı. Daha çok erkekleri görüyorduk.

O zamanki tek hayalim öğretmen olmaktı. Belki de o dediğim fizik öğretmenimin bende bıraktığı iz ile ilgili. O olgunluk, o iyi niyet, o sevgi dolu kalbi..ders değil, insanlık önemliydi onun için. Ve solcu olduğu için o öğretmenimizi çok hırpalamışlardı. Ama ben ondan çok etkilendim. Hatta sonra evlendi, bir çocuğu oldu. Çocuğunu okula getirdiğinde ben ilgilenmek istedim. Çünkü bir deney yapılacaktı ve ben o deneyden hoşlanmıyordum. Bana o deneyi çocuğunun olmadığı başka bir gün öğretmişti. Onu çok hırpaladılar. Tuzluçayır'da oturan bir öğretmen olduğu için. Yani bir ad vardı. Bölgeler ayrılmıştı. Ve belli bölgelere hakim olanlar değişiyordu. Bir de kahveler vardı. Ülkücülerin kahvesi, solcuların kahvesi. Onlar komünistler diyordu, onlar da faşiştler diyordu. Ama komünist, faşist neydi, bunu da çok bilmiyorlardı. Hatırladığım kadarıyla faşist dediğimiz arkadaşlarımız Atatürk'ü çok seviyordu. Ama komünist dediklerimiz daha çok seviyordu. Yani neydi aralarındaki fark, bunu dinlememize izin verilmediği için hep kapatıyorduk kulaklarımızı biz. Zaten baba yoktu, koruyacak kimse yoktu. Bir de siyasetle uğraşamazdı annem. Annem fazla demagoji yapıyordu. Yok, ölürüm kalırsınız, babasız kaldınız, bir de annesiz kalırsınız demagojileriyle siyasetten soyutlardı bizi.

İşte, sonra vekil öğretmenliğe başladım. Tabii öğretmenlik çok çok keyifliydi, keyifli yıllardı. Öğrencilerime ablalarımdan öğrendiklerimi öğretmeye çalışıyordum. Onlar gibi olmaya çalışıyordum. Öğrencileri daha çok müzelere götürmek istiyordum. Ben de 18 yaşlarındaydım. Yapamadıklarımı yapmak istiyordum demek ki. Müfettişlerden hep çok iyi puanlar alıyordum yaşıma rağmen. Ödev defteri diye bir şey tutturmayı öğrenmiştim. Ailelerle tek tek gidip tanışmıştım. Ama yanıma annemi alarak gitmiştim. Yalnız gidemezdim. Annemle birlikte aile aile geziyorduk. Bir öğrencimi çok iyi hatırlıyorum. Beslenme derslerinde hiçbir şey getirmiyor ve arkadaşlarından alıyordu. Zeytin ya da peynir alıyor. Annesiyle görüşmemi istedi öğretmen arkadaşlarım. Anne geldi, kolunda burdan buraya kadar bilezik var kadının. O da kalın kalın bilezikler. Dedim ki bir bileziğinizi bozdurursanız bu çocuğa bir yıllık peynir alırsınız. Ve kadın bana dedi ki siz benim bileziğime gözünüzü taktınız. Yani oradaki amaç çocuğun kimseden almaması, asalak yetişmemesiydi. Ama o mesajı verememiştik onlara biz. Sonra..2.yılın sonlarına doğruydu. Bir öğrencime tahtaya kalk diyorum, banane diyor. Banane banane deyip duruyor. Sen nasıl banane dersin? O gün de eniştemin kol saatini takmıştım. Benimki bozulmuştu, onunkini takmıştım. Gittim çocuğun yanına, kulağını tuttum. Kalk, ne demek banane dedim. Çocuğun o sırada şurası çizilmiş. Anneni çağıracaksın yarın dedim. Ama ben çocuğun burayı görünce aklım çıktı tabii. Meğer elimdeki kırmızı kalem çizmiş burayı. O kırmızı gazlı kalemler yeni çıkmıştı o zamanlar. Ben müdür odasına gidip dedim ki ben bu çocuğa el kaldırdım, kendimi affedemiyorum. Tabii öğrenciye el kaldırmak falan yasak değil o dönemde. Çocuk öyle terbiye edilir şeyi var. Dedi ki hocam sakin ol, ben şimdi bi bakıcam. Öğrenci geldi. Dedi ki bak kalemmiş, yok bişey. Ben o gün istifamı verdim ve bir daha öğretmenlik yapmak istemedim. Onun üzerine tabii çocuğun hayat hikayesini dinledim. Anne ölmüş. Baba da bırakıp gitmiş. Teyze büyütüyor. Ama enişte buna temizlik yaptırtıyor, iş yaptırtıyor. Meğer küçük köleymiş çocuk. Çocuğun dengesi yok ya da derste uyumaya çalışıyormuş. O hikayeyi dinledikten sonra ben öğretmenlik yapamayacağımı, o olgunlukta olmadığımı hissettim ve ayrıldım. Sadece 2 yıl öğretmenlik yaptım. Sonra özel bir dershaneye geçtim. Dershane daha kolaydı tabii. Üniversite hazırlıktı. O sıralar bana lisedeki sevgilimden telefonlar geliyordu. Arıyor ama ben açmıyorum telefonları. Çünkü bana demişti ki ben yurtdışına gidicem, sana da davetiye yollıcam, sen de gelceksin. İngiltere'de bir okul bulacaktı falan. Meğer o, davetiyeleri yollamış, ben evin adresini vermiştim. Eve gelmiş davetiye. Annem de bunu bir doktor ahbabına okutmuş, ingilizce bu, ne diye. O da benim gideceğimi, davetiyenin kimden geldiğini falan söyleyince annem onları saklamış. Ben de zannediyorum ki beni istemiyor. O yüzden de açmıyorum

telefonlarını. En son iki hanım aradı. Onlar da onun yanında çalışanlarmış. Eniştesinin bir atölyesi varmış, orda çalışan iki hanımmış. Onlar arıyor ve ona veriyor telefonu. Ama ben onun sesini duyar duymaz kapatıyorum telefonu. Konuşmak istemiyorum. Adama yolladım davetiyeyi dedirtmedim hiç, dinlemedim bile onu, hemen telefonu kapattım hep. Tabii üzerinden yıllar yıllar geçtikten sonra neler olduğunu anladım.

İşte, dershanede idarecilik yaptım. Kayıtta çalıştım ve idarecilik yaptım. Dershane çok keyifliydi. Yine siyasetin yoğun olduğu bir dönemdi. Ama siyaset mümkün mertebe girmiyordu. Zaten çok geçmeden de 80 ihtilali oldu. Bir yıl kadar çalışabilmiştim. Tabii ihtilal nedir onu da bilmiyoruz. Sabah işe gitmek istiyorum, annem katıyyen gidemezsin, ihtilal diyor. İhtilal nedir, işten atılırım, gitmem lazım diyorum. Orası okul gibi değil, özel. Sonra annem ihtilali anlattı bize. Sonra dershaneyi aradık, cevap veren yok tabii. Demek ki bugün kimse işe gitmiyor dedim. Sokağa çıkma yasağı olduğunu öğrendik. Sonra tabii topların, mermilerin ve askerlerin arasında işe gittik. Her adımda top arabası, panzerler var. Gazi'de okuyan arkadaşlarımızın çok gizli, kaçarak gidip sınavlara girdiklerini hatırlıyorum. Hani dershanede çalışıp da Gazi'de okuyan arkadaşlar vardı. Sonra bir hızlı eğitim çıktı ve herkes diplomasını aldı. 2 aylık bir eğitimle diplomalar alındı. 80 ihtilali korkunç bir şeydi. Hani savaşın içinde gibi hissediyorduk kendimizi. Siyasetin gürültüsüne alışmıştık galiba. Tabii panzerler, askerler. Kimin ne kadar iyi niyetli olduğunu bilmediğiniz bir grup var karşınızda. Arkadaşlarımızın emniyete götürülüp orada 12. kattan düştüğünü öğrendik. Artık öldürüldüler mi ne oldu, onu bilmiyoruz. Bir çok arkadaşımız siyasetten dolayı cezaevine girdiler. Cezaevine girdikleri için korktuk ve onları hiç aramadık. Fazla korkaktık. Ama bir çok arkadaşımızın emniyette öldürüldüğünü biliyorum. O dönemde mesela üç arkadaşsınız, dördüncü bir arkadaşı aranıza alamıyordunuz. Siyasetle ilişkisi olan arkadaşlarımın arasına hiç girmiyordum. Sadece tanıdığınız, bildiğiniz insanların arasında olabiliyordunuz. Tabii ki hep korkarak yaşadık. Ya silahlar atılacak, ya polis bişey yapıcak, ya asker bişey yapıcak, ya taraftarlar bişey yapıcak..eve sağlam geldiğinizde şükür ediyordunuz. Tabii bu süreci üniversitede yaşayanlar daha çok etkilenmiştir. Biz lisede daha zararsız, daha sessiz grubu biliyoruz. İşte, ihtilal dönemi geçti ve bazı şeyler artık yavaş yavaş rayına oturuyor gibi oldu ya da kabullenmiştik belki de. Ama dershanedeki hocalarımızın gizli gizli konuştuklarını hatırlıyorum. Bir çoğu kitaplarını yaktı. Gazeteler değiştirildi ya da alınmamaya başladı bazı gazeteler. Okuduğunuz gazete ile siz zaten notunuzu alıyordunuz, fişleniyordunuz. Biz eve geldiğimizde herkes eve çekilmiş oluyordu. Korkular büyüktü tabii.

Dershanede üç buçuk yıl kadar çalıştım. Sonra akciğer rahatsızlığı geçirince ayrıldım ve ticarete başladım. 22 yaşlarındaydım. Tabii iyileştim. Tüberküloz olup olmadığımın anlaşılması için bir ay geçti ve tüberküloz olmadığım anlaşıldı. Ama dershanede çalışan arkadaşlarımın artık tüberkülozlu muamelesi yaptığını hissettim. O yüzden orda bir daha çalışmak istemedim. Onu hissettirmişlerdi bana. Ticaret yapıcam demiştim ve sonra bu sektöre girdim. O dönem çok bayan çalıştığı için çok daha kendimize güveniyorduk. Çalışan bayanların arasına katılmış olmak inanılmaz özgüven veriyordu. Bir kere para kazanıyordum, eve birşeyler alabiliyordum, kendi çeyizimi yapabiliyordum. Bunlar o dönem için korkunç bir başarı. Bu çevrede gelinlik işi yoktu. Ankara'da iki üç yerde vardı. Gelinlik işi yapıcam dedim ve bir ahbaptan gelinlik aldım. O kadar sermayem yoktu. Tazminatı alınca dershaneden dükkanı tuttuk, teçhizatı kurduk. 12-13 kadar gelinliği de bir ahbaptan alıp kiraya verdik. Kiraya verip sonra temizliyorduk. Eziyetini biz çekiyorduk ama parasını adama veriyorduk. Bu da senin payın demiyordu. Böyle bir sömürü varmış meğer. Sonrasında bunu ben dikebiilirimi düşündüm. Kumaş aldım. Eski gelinliği koyduk kumaşın üstüne.

Eczacı bir arkadaş vardı. O dikişten de anlıyordu. Annesi enstitü öğretmeniydi. Koyduk, hazırladık, telledik birlikte. Yorgancıya da makine dikişlerini yaptırdık. Makine falan yok tabii bizde. Sonra da bir manken vardı vitrinde, o mankene giydirdik. Ve hiç unutmam 19 Mayıs günü biri geldi ve onu çok güzel bir paraya kiraladı. Geri geldi, temizledik, bir daha kiralandı, bir daha kiralandı. Çok güzel para kazandık. O dönem kızlar pırıltıyı çok seviyordu. Simli kumaşlarla, pırıltılarla yapmıştık gelinliği. Janjanlı kumaşlar falan. Böyle başladık işe. Sonra ablam çok şey öğretti tabii, ablam da enstitülüydü. Bi yengemiz vardı, o da Yıldırım Mayruk'un gelinlik ustalarındanmış. O yengem Ankara'ya geldikçe birkaç şey öğretiyordu ve can kulağıyla dinliyordum ben de. Gözünle ölçü alacaksın demişti. Her söylenene dikkat edeceksiniz, yapacaksınız gibi şeyler dedi. Ve ben gözümle ölçü almaya başladım. Şu an sizin bedeninizin gözümle ölçüsünü alıp söyleyebilirim mesela. Sonra, vitrinleri gezer gelinlik modelleri bulurduk. Katalog falan yok o zaman. Vitrinlerden model çalıyoruz, göz hırsızlığı yapıyoruz. Ama ben hiçbir zaman herhangi bir gelinlikçinin vitrinine bakmıyordum. Ankara'nın en iyi firmaları hangileriyse onlarınkine bakıyordum. Onlar bana daha çok hitap ediyordu. O modelleri dikmeye çalışıyordum. Yine çok sıkıntılı bir dönem, öğretmen arkadaşlarımdan okulun 23 Nisan kıyafetlerini sipariş aldım. Ama muazzam bir sipariş ve tek başıma dikicem. Overlok makinem yok, dikiş makinesi aile tipi, yeğenimin vardı, o bana verdi. Fermuar dikmeyi bilmiyordum. Yengem bize elimizde diktiriyordu fermuarları, o zamanki şey öyleymiş. Tabii bunları yaparken çok hatalarımız oldu. Bir arkadaşım geldi, o yardımcı oldu. Derken biz 600'e yakın elbiseyi teslim ettik ve çok da güzel para kazandık. Borçlarımızı kapattık ve güzel kumaşlar aldık. Artık aldığım kumaşlar benim için çok kıymetliydi, çok dikkatli dikmeye başladım.

Bir gün abim telefon açtı bana. Benim kardeşimsen .... ile evleneceksin dedi. Çok uzak bir akrabalığımız var ama ben hiç tanımıyordum. Hayatımda hiç düşünmediğim tarzda bir insan ya da böyle mi onu bile bilmiyorum. Ve hayır diyemedim. Evet de demedim. Ama sonra ablam ve abim evlenmemi çok istediler. İşte çok düzgün, çok dürüst bir çocuk falan ama korkunç kültür farkı vardı aramızda. Ben çok kültürlü bişey değildim ama o, çok daha Anadolu, çok sıkışmış, Anadolu kültürünün olduğu bir yerde abilerinin yanında büyümüş biriydi. Mektup yazmayı bile bilmeyen biri olduğunu gördüm. Çok emrivaki bir şekilde nişan yapıldı. Nişandan sonra abim 40'lı yaşlarında kalp krizinden öldü. Abim öldükten sonra ben artık biteceğinden emindim. Defalarca bitsin dedim. Yüzük takmıyordum, çıkartmıştım. Fakat yengem geldi bir gün ve dedi ki düşün ki abin geldi karşına ve senden bu düğünün olmasını rica ediyor. Ne dersin, ben onu temsilen geldim dedi. Yenge ile abiye hayır demediğimiz için peki demiştim. Saçmasapan bir evlilik yaşadım. Düğün yapıldı. Ev kurulacak ama ailesinin hiçbir desteği yoktu. Doğru dürüst bir işi de yoktu üstelik. Sürekli iş arayan birisi ve ben de o bakımdan istemiyordum. Yani en büyük gerekçem oydu. Bir kere çalışmıyor, işi yok. Sonra işte, bir ev tutuldu. Benim ailem dayadı, döşedi. Ben zaten bazı şeyleri almıştım. Hani baba yok, kim olur korkusuyla demek ki çok şey almıştım. Mobilyaları bile almıştım. Benim ailemin kurduğu bir eve damat olarak geldi. Bana göre iki yüzü vardı. Bir yüzü, dışarıda hiç konuşmayan, çok sessiz, sakn falan. Diğer yüzü, siz ona kıymet verdiğiniz anda o kıymeti suistimal edebiliyor, kıymet vermediğiniz anda zorbaya geçebiliyordu. Ama dürüsttü. Bir kere ahlaki anlamda düzgündü. Kazandığı parayı eve muhakkak getiriyordu. Kötü alışkanlıkları yoktu. Ev adamıydı. Ama onu bir Anadolu kızı çok daha mutlu ederdi. Yıllarca onun hayatı için de üzüldüm. Öyle bir evlilik yapsaydı çok mutlu olurdu, karısını çok mutlu ederdi. Biz bir dengeyi kuramadık. O terazi denk gelemedi bir türlü. Terazi bir ara oğlumun doğumuyla birlikte geldi. Çok iyi bir baba, o konuda kendisine diyet borcum var. Mutluluk nedir, çok bilmiyorum. Çocukluktan sonraki dönemde hep korku ve kaygı ile büyüdük. Ama oğlumla birlikte yaşadığımı ve yaşattığımı anladım. O da çok iyi bir babaydı ve hala da öyledir. Bu arada gelinliğimi

kendim diktim ve astım oraya. Ama heyecan diye bir şey yoktu, hiç heyecanlandığımı hatırlamıyorum. O gün bir müşterim geldi. Ona gelinlik dikilmiş Kızılay'da ama kız ağlıyor, katıyyen istediği gelinlik olmamış. Dükkana geldi ve benim kendim için hazırladığım gelinliği gördü. İşte bu benim istediğim gelinlik dedi ve ben onu hemen sattım. Düğün de çok çok kötüydü. Uyduruk bir düğün salonuydu. Eniştem falan tutmuştu. Bizden sonra o düğün salonu bilardo salonu oldu. Çok kötü bir düğündü. Hayatımda hiç hatırlamak istemediğim bir gün o.

Sonraki süreçlerde hep dualar ettim, Allah'ım bana sevmeyi nasip et diye. Secdelere kapanıp dualar ettim. Ben çok insanseverim, sevgi yüreğim büyük ama orda ufacık bir sevgi ayıramadım, küçücük bir pay veremedim. O payı vereyim diye çok yalvardım. Hala da yalvarıyorum. Sonraları sadece bir ev arkadaşı olarak kabul ettim. Sonra da çok ağır bir kalp ameliyatı geçirdi. Kalp ameliyatından sonra çok güzel huyları var ama tabii ki öfkeye hakim olmama, muhakeme gücünün zayıflığı falan..bir kere birlikte bir şey yapamıyoruz. Ne yapılacaksa ben yapmak zorunda kaldım hep. Tek başıma yaşadım. Maddi ve manevi. Artık sırtınızdaki yük o kadar ağır oluyor ki diyorsunuz ki yoruldum, bi bırakayım. Bırakacağınız anda karşınızda saldırıya hazır birini görüyorsunuz. Öfke patlaması yaşayacak birini görüyorsunuz. Ben bu yüke devam edeyim, söylemeyeyim diyorsunuz. Sorumsuzluk bana göre en ağır kusur. Çok iyi bir baba ama sorumluluk duygusu hiç yok. Ve ben yoruldum dediğimi hatırlıyorum. Ne zaman ayrılmaya kalkıştıysam hep ailem durdurdu. Yok, olur mu hiç, o çok iyi bir insan..Gelinliğinle girdin kefeninle çıkacaksın gibi değilse bile onun biraz daha yumuşamış şekli. Benim yanımda olmadılar yani. Öyle öyle boşanamadım yani.

Oğlum çok beyefendi, çok kontrollü bir çocuk. İlişkilerimiz muhteşem. Şimdi onun düğününe hazırlanıyoruz. Arkadaşlarını hep iyi seçti. Kız arkadaşı da öyle. Hiç yalnız bırakmadım oğlumu. Arkasında benim olduğumu hep biliyordu. İstanbul'a okumaya gitmesi bu bakımdan iyi oldu. Tek başına ayakta durmayı öğrendi. İnanılmaz keyifli bir oğlan. Okuldan geldiğinde mutlaka onu dinliyordum. Takıldığım konularda teyzelerden destek alıyordu. Teyzelerinin kızları çok çok destek oldular. Ben hayatım boyunca çok hastalıklar geçirdğim için ya da büyüklerimi çok erken yaşta kaybettiğim için hep oğlumun yuvasını kurma hayaliyle yaşadım. O arada buradaki ihtiyaç sahibi ailelerle çok meşgul olmak istedim. Beni onlara yardım etmek de çok mutlu etti. Yani nerde mutlu olacaksam onu aradım hep sonrasında. Annemin ölümünde yedi hanım geldi. Ayaklarında lastik ayakkabılar olan, tanımadığımız bir grup bayan. Dediler ki anneniz bize yardım ederdi, asıl biz öksüz kaldık. Mükemmel bir kadındı hakikaten. Ben de dedim ki onlara ben burdayım, sizin yanınızda ben olucam. Ondan sonra da kardeşlerimle, dostlarla birlikte onlara yardım etmeye başladık. Arkadaşlarımıza dedik ki gelin gözlerinizle görün. O zaman gerçekten ihtiyaç sahipleri olduklarını anladılar. Devletten şimdiki gibi destek falan almıyolardı. Ya da almaya utanıyolardı. Şimdi bu son derece meşru oldu tabii. Mahalledeki ihtiyaç sahipleri için uğraştığımızı gören siyasetçiler hep bir teklifle geldiler. Muhtarlık yapın, kadın kolu başkanı olun, falan olun filan olun..hiçbiri bana göre değildi. O siyasetin içinde bulunmak istemedim. Ticaret de buna izin vermezdi zaten. Ama ben bunu keyif almak için, Allah için yapıyordum. O yüzden birileri nemalansın istemedim. Halkla ilişkilerim gayet iyi.

Emekli oldum ama hala çalışmaya devam ediyorum burda. Tabii çok erken yaşta emekli oldum. Bu nedenle kendimi emekli olunca çok kötü hissettim. Emekli maaşımı alırken babadan kalma maaşı alıyorum gibi davranıyorlardı. Dul yetim maaşı alıyorum gibi. O parayı geri elimden alıcaklar diye

korkudan arkama bakarak giderdim. Ama hep çalışmaya devam ettim, gelinlik yapmaya devam ettim. Her gelini kızım gibi düşündüm hep. Gençken de kendi yerime koydum. Hani ben arzu ettiğim gelinliği giyemedim, onlar giysin diye düşündüm ve bunu yaklaşık 38-40 yıldır hiç unutmadım. Bunu hiç unutmadım. Şimdi de artık anne yaşına gelince onlar benim kızlarım gibi oldu. Bir defterim var, size ordan birkaç sayfa okutucam ve ne demek istediğimi anlayacaksınız. Ben elimle onlara yemek yedirmekten keyif alırım mesela. Müşteri değildir o, Allah'ın bana yolladığı bir yavrudur o. Zaten bana çok misafir geliyolar, iki ay kadar geliyolar gidiyolar. Gelinliklerini dikip gönderiyoruz. Onları incitmek, kırmak hiç benim işim değil. Çalışan ekibimiz de aynı şekilde. Yalan söylememeyi öğrendim bir de ticarette. Neyse doğru, doğruları söylemeye çalıştım. Şu an üçüncü nesile gelinlik dikiyorum. Annelere diktim, kızlarına diktim, torunlarına dikiyorum şimdi de. Onların en duygu yoğun anlarını paylaşıyorum. Bana göre her geline bir psikolog lazım. Mutlaka danışacağı bir yer olmalı. Düğüne bir iki ay kala inanılmaz stresli dönemleri. Önce bir aşkla, heyecanla yola çıkıyolar, sonra doğru mu yapıyorumu düşünüp çarpıyolar bi demire ve demire çarptıktan sonra çıldırıyolar adeta. O dönemde onları anlamak lazım geldiğini öğrendim. Ben onları anlıyorum, dinliyorum ve bildiğim kadarıyla da nasihat ediyorum. Şimdi herkes aşk evliliği yapıyor bi kere. Ben de aşkınıza sahip çıkın diyorum. Başarmanın en güzel yolu bu. Tabii şimdiki aşklar da rezalet yaşanıyor. Bi kere şimdi ben burdan geçen gençleri de görüyorum. O lisedeyken hallerini de biliyorum. İnanılmaz küfürlü, argo konuşmalar. Erkek arkadaşına erkeğin bile ağzına almayacağı şekilde seslenen kızları görüyorum. Çok kötü yani. Ama çok seviyeli çocuklarımız da var. Bir de şöyle bir fark var. Biz hep açık gelinlikler yapardık. Şimdi bi tesettüre girdiler. O tesettürdekilerden de ilahiyatçı olan kızlarda hiç makyaj göremezsiniz. Bunu direkt anlıyorsunuz. Ama baskıyla kapanan, güzel olmak için kapanan kızları öğrendik. Neden kapandın diyorsunuz. Diyor ki kaşımın gözümün güzelliği ortaya çıktı, bana çok yakıştığı için kapandım. Ama zıpkın gibi pantolonlar, devasa makyajlar..İlahiyatçı kızlar, Kuran'ı Kerim'deki bu emrin ne olduğunu bildikleri için inançlarından dolayı kapanmışlar. Ama neredeyse yarısı diğer dediğim gibi. Ailenin güvenini kazanmak için kapanan kızları da görüyorum. Ya da yakıştığı için veya sevgilisi kapanmasını istediği için kapanan kızlar var. Kapanırsa erkeğin onla evleneceğini söylediği kızlar var. Şimdi daha çok tesettür dikiyoruz. Zaten buraya gelen damatlar da daha çok gelinliklerin kapanmasını istiyor. Bazen sadece dokunmak için gelinin bir yerini gösterip "şurası kapansın" diyen damatlar oluyor (gülüyor). Demek ki dokunamayan çocuklar var, onları da anlıyorum. Erkeklerin büyük bir çoğunluğu yuva olmak için evleniyor. Ama kızlar sanki bir gelinlik heyecanı yaşamak için..ben bu gelinlik için evleniyorum diyen kızları gördüm. Gelinlik için evlenir mi bi insan? Evlenmiş olmak için evleniyor. Tabii bizim dönemimizdeki gibi evlilik kredisinin olmadığını görüyoruz artık. Bizde evlilik kredisi derlerdi. Ama şimdi hamile çocuklar da geliyor, doğumuna bir ay kalan çocuklar da geliyor. Hamileler ve biz de hamile olduğunu saklayarak, belli etmeyerek gelinlik dikiyoruz. Ben anormal bulmuyorum bu durumu. O yavruyu ne zaman vereceğini Allah bilir. O yüzden iyi ki çocuğunuz olacak ama birbirinize sahip çıkın, aşkınıza sahip çıkın diyorum. Bazen ablalık, bazen annelik yapmaya çalışıyorum onlara. Bi kere anlatıp rahatlıyolar burda. Kayınvalideyi kayınvalide gibi değil de komşu teyze gibi görmelerini söylerim daha çok. Eşine öfkelenince insan komşu teyzeye de öfkelenir mi? O gözle görmeye çalışın diyorum. Bunun gibi öğütlerde bulunmaya çalışıyorum. Onları da dinliyorum ama. Hani oğlumu dinlediğim gibi bütün kızları, gelinlerimi dinlerim. Bu çevre bana pek gelmiyor. Bu çevre gelirse parasız gelinlik almaya gelir, para vermek istemez. Benim bir odam var, orası gelinlik yığınıdır. İhtiyacı olan gelir, gelinliği ordan alır, giyinir gider. Bana gelinlik diktirmek için daha çok dışarıdan geliyorlar. Burdan bir kıza gelinlik dikerken de aynı özeni gösteriyorum ama. Çankaya'dan gelen gelinle buradaki gelinin aynı şeyi hak ettiğini düşünerek dikiyorum. Aynı malzemeyle, aynı kalitede dikiyorum. Ama burada

son 10-15 yılda bir hasetlik oldu. Benim müşteri profilimi bilmelerine rağmen buradaki komşum bana getirmiyor gelinini. 15 yıl öncesinde böyle oldu. Burası çok göç aldı. Orta Anadolu'dan çok fazla göç aldı bu bölge. Ben tabii burayı sokak sokak, ev ev bilirim. Bizim köklü bildiğimiz aileler gittiler, yerine saçmasalak kiracılar geldi. Sonra Kırşehir'den o evleri satın alan belli bir grup geldi. Minibüsleri falan var bunların. Derken hepsi şoför olmak isteyen, eğitimin hiç olmadığı çocuklar büyüdüler burada. Onlar burayı çok değiştirdiler. Eğitim seviyesi, kültür düştü burada. Sonraları da mesela esrar eroin satılmaya başlandı. Bunu bir çoklarına söyledik ama maalesef yapılan bir şey yok.

DSP mi CHP dönemi miydi, imar çalışmaları yapıldı, altyapı çalışmaları falan..sonra binalar yapılmaya başlandı. Ama bütün binalarda son derece kalitesiz, işçilik sıfır müteahhitler..burdaki bir taksici müteahhit oluyor mesela ya da bir tüp bayisi müteahhitlik yaptı. Birazcık parası olan, yani tekniker olmayan, inşaat mühendisi olmayan herkes müteahhit oldu. Tabii evlerde oturanlar da evlerin ne kadar kötü yapıldığını anlamıyorlar, görmüyorlar. Gecekondudan çıkıp buraya gelince çok lüks bir evi olduğunu sanıp kabullendiler. İş tadilata gelince de paralarının olmadığını söylediler. 15 yıl öncesine kadar burada hiç şikayetimizin olduğu bir şey yoktu. 15-20 yıldır yapılaşma başlamadan herkes birbirini anır, herkes birbirinin eksiğini bilir, ihtiyaç sahipleri bile birbirine yardım ederken şimdi baskın bir tip ortaya çıktı. Ekonomik olarak kendini göstermeye çalışan, bilezikleri göstererek takan, birkaç eşya alıp ben üstünüm kompleksleriyle birbirini ezmeye başladılar. Önce herkes birbirine benziyordu, kimse malıyla mülküyle övünmüyordu. Saklıyorlardı varlıklarını. Şimdi saklamak yerine borçlarla, kredi kartlarıyla bişeyler alıp kendini kabul ettirmeye çalışan bir tip oluştu. Buradaki kadınlar da son derece tembel bana göre. Evlere el nakışı vermek istiyoruz ama yapmak istemiyorlar. Bir seferinde nikahsız kadınlara toplu nikah yaptırmak istedim. Mamak belediyesi ile bir işbirliği olacaktı bu. Ev ev dolaşıp nikahsız kadınları tespit etmeye çalıştım. Herkes nikahının olmadığını, çocuğunun nüfus cüzdanının olmadığını söylüyordu ama biz 12 kişiyi çok zor bulduk. Ölen babasının maaşını almak için nikah yapmak istemiyor. Her evde bir engelli var mesela. O engellilerin sırtından devletten maaş alıyorlar. Son 15-20 yıldır bir yasa var, işte o yasayla maaş alıyolar engelli çocuklarına. Kocalar çalışmıyor. Kadınlar sokakta bana yardım eder misiniz diye arabaların etrafına toplanıyolar. Biz 15-20 yıl öncesinde böyle değildik. Gizlice bakkallara giderdik, bakkallardan kim borcunu ödeyemiyor, kim bir şey alamıyor öğrenirdik. Şimdi onlar buraya gelip yardım için benim de adımı yazar mısın diyolar. Biraz arsızlaştılar galiba. Yoksullaşma tabii ki var. Çalışanlar da var ama asgari ücret alıyor ve burada minimum 600 lira kira ödeyecek. Elektrik faturası, şu bu derken tabii de geçinemiyor. Ama niyeyse herkesin elinde son marka telefonlar var. Sigara içen hanımlar da çok. Telefona, sigaraya, elektrik, suya, kiraya verilecek para ama belediyeden de yardım alarak hayatlarını idame ettirecekler. Durum böyle. Böyle bir nesil oluştu. Tabii şiddet gören kadınlar da var burada. Ama ben eskisi kadar çok bilmiyorum bu durumları, artık sokakların arasına gitmiyorum. Onlar buraya gelip adlarını yazdırıyolar. Şimdi artık Suriyeliler de çok burda. Bir ara onlara yardım ediyordum ama buradakiler dediler ki sen onlara yardım ediyorsun, onlar senn verdiğini akşam çöpe atıyolar, biz de gidip çöpten alıyoruz. Yani benim Suriyelilere verdiğim erzağı akşam çöpten Türkler alıyolarmış. Mülteciler ilk geldiklerinde herkes onlara çok destek oldu. Fakat onlar kalabalıklaşınca bizimklileri dışlamaya başladılar. Hatta korkutmaya başladılar ve bizimkiler geri çekildi sanıyorum. Hani anlattıklarından duyduklarım bunlar.

Bu mahallede geçmişle şimdi arasında çok fark var tabii. Geçmişte diyet borcu bilenler vardı. Şimdi menfaat peşinde koşanlar var. Böyle bir ayrı kutup olduk. Geçmiştekiler vefa, ahde vefayı bilirdi.

Şimdikiler sadece menfaat. Şu andaki hükümeti de şu an menfaatleri oldukları için alkışlıyolarlar. Bu giderse bunun arkasından da çok kötü atarlar. Yani nerede menfaatleri var ise orada hayatlarını menfaatleri ile devam ettiriyorlar. Ben sadece şunu söyleyeyim. Atatürk yerinden kalksa ve gelse görse Ankara'yı geri gider yatar, hatta Türkiye'yi görse geri gider yatar. Benim annem manikürsüz, saçı boyasız, çok hafif makyaj yapmadan sokağa çıkmamızı istemezdi. Bir kere kadın dediğin bakımlı olmalı, temiz olmalıydı. Biz de onu gördük. Konfeksiyon çok kötü. Enstitüler kapandı, çok kötü oldu. O kadar salaş kıyafetler, çok kötü. Kız Enstitüsü, Öğretmen Enstitüsü falan da gidince şimdi kıyafetlerine kıyafet diyemiyoruz. Ben bazen Ankaralı olmaktan çekince duyuyorum. Bizim umutlarımız da Ankara'nın yapılaşmasıydı zaten. Ama yapılaşma becerilemedi. Balkonlarda soğan, patates çuvalları, gecekonduda göremeyeceğiniz pislikler, kapıların önünde ayakkabılar..bana göre saygısız bir nesil oldu. Menfaat girince saygı ve sevgi bitti. Menfaat olunca saygı sevgi olmaz zaten. Sadece o günü kurtaranlar, gelecek kaygısı olmayan çocuklar. Bugünü yaşadıklarını düşünüyorlar sadece. Gelecek kaygıları yok çocukların. Bugün ne kadar mutlular, ona bakıyorlar.

Ben hiç dost kaybetmedim. Bir dostu kazanmak çok zor. O yüzden elimdekini hiç kaybetmedim. Bir araya geldiğimizde daha çok sanat müziği dinleriz. Rakı sofralarımız olur. Ben içmiyorum ama onlara hazırlarım. Tabii hep vahlarla tühlerle geçiriyoruz zamanımızı. Çok vah ve tüh diyoruz. Yani geçmişi özlüyoruz ve arıyoruz. O Ankara'da temiz kıyafetli kadınları görmek istiyoruz. Ölmeden tekrar olur mu diye hayallerimiz var. Benim gibi çok insan da artık eskiden gittiğimiz yerlere gitmiyoruz Ankara'da. Gençlik parkına gitmiyoruz mesela. Benim yaşımdakiler, çocuklarımızı hep götürdük. Ama benim oğlum çocuğunu götürmez herhalde. Ankara'da artık kendimi çok güvende hissetmiyorum. Metro, otobüs çok kullanmıyorum ama kullandığım zaman da rahatsız oluyorum. Örneğin daha yeni yaşadım. Ekseriyetle rahat elbise giymeye çalışıyorum. Tam pasajdan çıkarken benim yaşlarda, belki daha yaşlı bir adam bakıyor. Ama nereden baksanız hiçbir şey göremezsiniz zaten. Kıyafetim de öyle değil. Ama işte o bir bakış, rahatsız edici bir bakış. Galiba seks ruhları patladı bunların. Çünkü tek eğlenceleri o. Bakın şimdi, kendisi şortlarla, karısı kara çarşafla. E neden sen bana bacağını gösteriyorsun, karın hiçbir yerini göstermezken? Niye ben senin pis bacaklarını göreyim? Bu nesil çoğaldı yani. Ben eski günleri bekliyorum. Tekrar çok şık giyinen kızlarımız olur mu, eğitime önem verenler olur mu, kitaplarını koltuk altlarında değil ellerinde taşıyanlar olsun istiyorum. Bu evlenen çocukların ne kadarı anne olabilir bunun dğerlendirilmesi lazım. Çünkü annelik vasfı başka bir şey.